

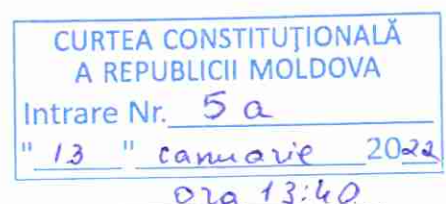

**Deputat în Parlamentul
Republicii Moldova**

**Curtea Constituțională a Republicii Moldova
Str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
mun. Chișinău, Md-2004, Republica Moldova**

**SESIZARE
privind controlul constituționalității unor prevederi din Legea
nr.156/1998 privind sistemul public de pensii**

prezentată în conformitate cu articolul 135 alin. (1), lit. a) din Constituția Republicii Moldova, articolul 25, lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38, alin. (1), lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

**Curtea Constituțională a Republicii Moldova
Str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
mun. Chișinău, Md-2004, Republica Moldova**

**SESIZARE
privind controlul constituționalității unor prevederi din Legea
nr.156/1998 privind sistemul public de pensii**

prezentată în conformitate cu articolul 135 alin. (1), lit. a) din Constituția Republicii Moldova, articolul 25, lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38, alin. (1), lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

I. AUTORUL SESIZĂRII

1. Nume/Prenume: Reghina Apostolova, Marina Tauber
2. Funcția: Deputați în Parlament
3. Adresa: mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare 105
4. Contacte:

II. OBIECTUL SESIZĂRII

Obiectul prezentei sesizări îl constituie următoarele prevederi legale:

1. Art. 41 și 42 din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 42-44, art. 247), în redacția Legii nr. 290/2016, în măsura în care a fost majorată vârsta de pensionare și stagiul de cotizare;
2. Alin. (1) și (2) din art. 15² al Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, în redacția Legii nr. 208/2021 pentru modificarea Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii;
3. Art. II alin. (3) din Legea nr. 208/2021 pentru modificarea Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, prin care s-a abrogat Legea nr. 231/2020 (referitor la micșorarea vârstei de pensionare și a stagiului de cotizare).

III. CADRUL NORMATIV PERTINENT

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Articolul 9

Principiile fundamentale privind proprietatea

(1) Proprietatea este publică și privată. Ea se constituie din bunuri materiale și intelectuale.

(2) Proprietatea nu poate fi folosită în detrimentul drepturilor, libertăților și demnității omului.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 43

Dreptul la muncă și la protecția muncii

(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sînt garantate.

Articolul 47

Dreptul la asistență și protecție socială

(1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

(2) Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 126

Economia

(1) Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă.

(2) Statul trebuie să asigure:

a) reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține în condițiile legii;

b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție;

c) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară;

d) stimularea cercetărilor științifice;

e) exploatarea rațională a pământului și a celorlalte resurse naturale, în concordanță cu interesele naționale;

f) refacerea și protecția mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic;

g) sporirea numărului de locuri de muncă, crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții;

h) inviolabilitatea investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine.

Articolul 135

Atribuțiile

- (1) Curtea Constituțională:
- a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;
 - b) interpretează Constituția;
 - c) se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;
 - d) confirmă rezultatele referendumurilor republicane;
 - e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova;
 - f) constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile;
 - g) rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice sesizate de Curtea Supremă de Justiție;
 - h) hotărăște asupra chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid.
- (2) Curtea Constituțională își desfășoară activitatea din inițiativa subiecților prevăzuți de Legea cu privire la Curtea Constituțională.

Legislația națională pertinentă

Legea privind sistemul public de pensii

Articolul 1. Obiectul și scopul legii

(1) Prezenta lege stabilește cadrul legal al funcționării sistemului public de pensii, precum și interacțiunea acestuia cu sistemul public de asigurări sociale și cu alte mecanisme statale de protecție socială a populației.

(2) Scopul prezentei legi constă în asigurarea unui sistem de pensii echitabil și sustenabil, care să garanteze un trai decent pentru beneficiarii de pensii.

Articolul 14. Dreptul la pensie pentru limită de vârstă

Dreptul la pensie pentru limită de vârstă se acordă dacă sînt îndeplinite cumulativ condițiile privind vîrstele de pensionare și stagiile de cotizare prevăzute de prezenta lege.

Articolul 15. Condițiile de stabilire a pensiei pentru limită de vârstă

(1) Pensia pentru limită de vârstă poate fi stabilită la împlinirea vîrstelor standard de pensionare prevăzute la art.41, cu condiția realizării stagiului minim de cotizare de 15 ani.

(2) Asiguratul care, la împlinirea vîrstei standard de pensionare, nu are stagiul minim de cotizare prevăzut la alin.(1) are dreptul la alocație în condițiile Legii nr.499 din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni.

(3) În cazul în care, la împlinirea vîrstei standard de pensionare, asiguratul nu își exercită dreptul la pensie, la stabilirea pensiei se va lua în considerare stagiul de cotizare realizat la data solicitării.

Articolul 41. Vârstele de pensionare

(1) Începînd cu 1 iulie 2019, se stabilește vârsta standard de pensionare de 63 de ani pentru bărbați și, începînd cu 1 iulie 2028, vârsta standard de pensionare de 63 de ani pentru femei. Atingerea acestor vârste se realizează prin creșterea anuală a vîrstelor standard de pensionare, conform eșalonării prevăzute în tabelul nr.2.

Tabelul nr.2

De la 1 iulie	Vârsta standard de pensionare	
	Bărbați	Femei
2017	62 ani 4 luni	57 ani 6 luni
2018	62 ani 8 luni	58 ani
2019	63 ani	58 ani 6 luni
2020	63 ani	59 ani
2021	63 ani	59 ani 6 luni
2022	63 ani	60 ani
2023	63 ani	60 ani 6 luni
2024	63 ani	61 ani
2025	63 ani	61 ani 6 luni
2026	63 ani	62 ani
2027	63 ani	62 ani 6 luni
2028	63 ani	63 ani

(2) De la 1 iulie 2017, pentru femeile care au născut și educat pînă la vârsta de 8 ani cinci și mai mulți copii se aplică vîrstele standard de pensionare conform tabelului nr.2, diminuate cu 3 ani.

(2¹) Pentru persoanele care au realizat stagiul de cotizare în condiții deosebite de muncă cel puțin 10 ani compleți, vârsta standard de pensionare stabilită în tabelul nr.2 se diminuează conform tabelului nr.2¹. Lista locurilor de muncă în condiții deosebite, în temeiul căreia se acordă pensie pentru limită de vîrstă în condiții avantajoase, precum și modul de aplicare a acestei liste se aprobă de Guvern.

Tabelul nr.2¹

Stagiul de cotizare realizat în condiții deosebite de muncă (ani împliniți)	Reducerea vârstei standard de pensionare prevăzute în tabelul nr.2
10	5 ani
11	5 ani 6 luni
12	6 ani
13	6 ani 6 luni
14	7 ani

15	7 ani 6 luni
16	8 ani
17	8 ani 6 luni
18	9 ani
19	9 ani 6 luni
20 de ani și mai mult	10 ani

Articolul 42. Stagiul de cotizare

(1) Se stabilește stagiul complet de cotizare de 34 de ani: pentru bărbați începând cu 1 iulie 2018, iar pentru femei începând cu 1 iulie 2024, conform eșalonării prevăzute în tabelul nr.5.

Tabelul nr.5

De la 1 iulie	Stagiul complet de cotizare	
	Bărbați	Femei
2017	33 ani 6 luni	30 ani 6 luni
2018	34 ani	31 ani
2019	34 ani	31 ani 6 luni
2020	34 ani	32 ani
2021	34 ani	32 ani 6 luni
2022	34 ani	33 ani
2023	34 ani	33 ani 6 luni
2024	34 ani	34 ani

(2) Se stabilește stagiul special de cel puțin 10 ani atât pentru bărbați, cât și pentru femei, realizat în condiții deosebite de muncă conform art.41 alin.(2¹), cu condiția realizării unui stagiu complet de cotizare prevăzut în tabelul nr.5.

(3) Stagiul special se include la determinarea dreptului la pensie cu condiția că persoanele specificate la alin.(2) au fost ocupate în aceste lucrări ziua completă de muncă.

Tratatele internaționale relevante

Declarația Universală a Drepturilor Omului

Articolul 22

Orice persoană, în calitate de membru al societății, are dreptul la securitate socială; ea este îndreptățită să obțină satisfacerea drepturilor economice, sociale și culturale indispensabile pentru demnitatea și libera dezvoltare a personalității sale, prin effort național și cooperare internațională, ținându-se seama de organizarea și de resursele fiecărei țări.

Articolul 25

1. Orice persoană are dreptul la un nivel de viață corespunzător asigurării sănătății sale, bunăstării proprii și a familiei, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare, are dreptul la asigurare în caz de șomaj, de boală, de invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în alte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență ca urmare a unor împrejurări independente de voința sa.

Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale

Articolul 9

Statele părți la prezentul Pact recunosc dreptul pe care îl are orice persoană la securitatea socială, inclusiv asigurări sociale.

Articolul 11

1. Statele părți la prezentul Pact, recunoscînd dreptul oricărei persoane la un nivel de trai suficient pentru ea însăși și familia sa, inclusiv hrană, îmbrăcăminte și locuință suficiente, precum și la o îmbunătățire continuă a condițiilor sale de existență. Statele părți vor lua măsuri potrivite pentru a asigura realizarea acestui drept și recunosc în acest scop importanța esențială a unei cooperări internaționale liber consimțite.

2. Statele părți la prezentul Pact, recunoscînd dreptul fundamental pe care îl are orice persoană de a fi la adăpost de foame, vor adopta, fiecare în parte și prin cooperare internațională, măsurile necesare, inclusiv programe concrete:

a) pentru a îmbunătăți metodele de producție, de conservare și de distribuire a produselor alimentare prin deplina utilizare a cunoștințelor tehnice și științifice, prin difuzarea principiilor de educație în ce privește alimentația și prin dezvoltarea sau reforma regiunilor agrare în așa fel încît să asigure cît mai bine punerea în valoare și utilizarea resurselor naturale;

b) pentru a asigura o repartiție echitabilă a resurselor alimentare mondiale în raport cu nevoile, ținînd seama de problemele care se pun atît țărilor importatoare, cît și țărilor exportatoare de produse alimentare.

IV. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

La 16 decembrie 2016 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 290 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Prin această lege au fost operate modificări și completări la Legea nr. 156/1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, în special s-a expus în redacție nouă alin. (1) din art. 41 care stabilește vârsta de pensionare și alin. (1) din art. 42 din lege care prevede stagiul de cotizare.

Prin această modificare, de facto, a fost majorată vârsta standard de pensionare, de la 57 ani pentru femei și 62 ani pentru bărbați la 63 de ani

pentru femei și bărbați. Stagiul de cotizare a fost majorat de la 30 de ani pentru femei și 33 de ani pentru bărbați la 34 de ani pentru femei și bărbați.

Prin Legea nr. 231 din 16 decembrie 2020 Parlamentul Republicii Moldova a modificat Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii iar articolele 41 și 42 au fost expuse în redacție nouă, potrivit cărora s-a revenit la vârsta de pensionare anterioară, adică 62 de ani pentru bărbați și 57 de ani pentru femei.

De asemenea, s-a revenit la stagiul de cotizare anterior, 33 de ani pentru bărbați și 30 de ani pentru femei.

Această lege urma să intre în vigoare la 1 ianuarie 2022 dar la data de 6 decembrie 2021 Parlamentul, prin Legea nr. 208, art. II alin. (3) a abrogat Legea nr. 231/2020, astfel fiind anulată revenirea (micșorarea) la vârsta de pensionare și stagiul de cotizare până la adoptarea Legii nr. 290/2016.

Totodată, prin Legea nr. 208/2021 în Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii a fost introdus art. 15² – Pensia anticipată pentru carieră lungă.

Potrivit alineatelor (1) și (2) din acest articol *Dreptul la pensie anticipată pentru carieră lungă se acordă persoanelor care au realizat un stagiul contributiv de cotizare cu 5 ani pentru bărbați și cu 3 ani pentru femei mai mare decât cel prevăzut la art.42 alin.(1). La calcularea stagiului de cotizare necesar acordării pensiei anticipate pentru carieră lungă nu se iau în calcul perioadele necontributive prevăzute la art.5 alin.(2).*

Astfel pentru a putea ieși la pensie cu un an doi mai devreme bărbații vor trebui să demonstreze un stagiul de cotizare total de **39 de ani iar femeile de 37 de ani.** În același timp, excepțiile generale care prevăd unele perioade necontributive care se luau în calculul stagiului de cotizare nu se vor aplica acestui tip de pensionare.

V. PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ȘI ARGUMENTELE DE RIGOARE

Considerăm că prin modificarea și completarea art. 41 și 42 din Legea nr. 156/1998, în redacția Legii nr. 290/2016, prin care s-a majorat vârsta de pensionare și stagiul de cotizare, majorarea stagiului de cotizare pentru pensionare anticipată precum și prin abrogarea Legii nr. 231/2020 operată de Legea nr. 208/2021, care prevedea revenirea la vârsta de pensionare și stagiul de cotizare anterior, Parlamentul Republicii Moldova a depășit cadrul constituțional prevăzut la articolele 46, 47 și 54 din Constituție, în coroborare cu prevederile art. 1 alin. (3), 4 și 126 din Legea Supremă.

Până la intrarea în vigoare a Legii nr. 290/2016 vârsta generală de pensionare pentru bărbați era 62 de ani iar pentru femei 57 de ani, iar stagiul de cotizare, respectiv 33 și 30 de ani.

Prin legea nr. 231/2020 Parlamentul a votat revenirea la aceste cote.

Prin legea nr. 208/2021 aceste modificări au fost abrogate și s-a dispus majorarea vârstei de pensionare și stagiului de cotizare. În aceleași timp s-a

introdus posibilitatea pensionării anticipate dar cu cote majorate a stagiului de cotizare, normele legale, care practic sunt inaplicabile, în special pentru femei dat fiind că este practic imposibil de realizat acest stagiul de cotizare.

Prin aceste prevederi legale Parlamentul a diminuat o garanție socială prevăzută anterior, a restrâns un drept fundamental al cetățenilor la asigurare socială, la speranța legitimă de a beneficia de pensie, adică de un drept la proprietate iar argumentele economice ale Guvernului nu pot fi luate în calcul în condițiile în care speranța de viață este în diminuare, condițiile de subzistență ale persoanelor de vîrsta a treia se înrăutățesc în permanență, fapt ce afectează direct nivelul de un trai decent.

În jurisprudența sa Curtea Constituțională a examinat un șir de sesizări referitoare la asigurarea și protecția socială a mai multor categorii de persoane, avînd și o jurisprudență consacrată în această privință.

Un atribut al statului de drept constituie caracterul său social, cunoscut în doctrină sub denumirea de stat providențial (*Welfare State*). Art.1 din Constituție, printre caracterele de bază ale statului Republica Moldova, nu consacră expres caracterul său social, însă el decurge din art.126, care stipulează bazele economiei: "Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială [...]".

Caracterul social al statului presupune instituirea unui sistem politic, care ar permite adoptarea unor măsuri adecvate pentru redistribuirea bunurilor conform principiilor echității sociale, astfel încît toți membrii societății să posede un minim garantat de asigurare socială conform art.47 din Constituție. În acest context Curtea reiterează concluzia expusă în Avizul nr.1 din 17.03.1997 asupra proiectului de lege privind modificarea unor articole din Constituția Republicii Moldova despre obligația constituțională a statului de a lua măsuri adecvate pentru asigurarea necesităților vitale ale cetățenilor săi, inclusiv în situații excepționale.

Tot Înalta Curte a stabilit în mai multe rânduri că asigurarea social depinde și de posibilitățile economice și financiare ale statului dar acestea trebuie să fie o excepție și nu o regulă.

Art. 47 din Constituție, intitulat „Dreptul la asistență și protecție socială“, conferă valoare constituțională unuia dintre principiile de bază ale statului democratic. Acest principiu stabilește că dezvoltarea omului liber nu este problema lui personală sau a familiei lui, ci o componentă esențială a politicii de stat. Anume realizările în domeniul protecției și politicii sociale indică nivelul de dezvoltare și prosperitate a statului. Numai dacă există succese în domeniul protecției sociale, se poate spune că statul își realizează obligația constituțională de a apăra drepturile și libertățile omului, de a crea condiții materiale, politice, juridice și de alt gen pentru exercitarea drepturilor și libertăților, pentru implementarea lor în viață.

Traiul decent se realizează prioritar prin munca cetățeanului și a familiei sale, iar statul, la rândul său, trebuie să contribuie decisiv la ameliorarea condițiilor de viață pentru a asigura un standard civilizată de trai cetățenilor. De aceea, Constituția obligă statul să ia măsuri pentru dezvoltarea economică a societății și protecția socială corespunzătoare (HCC nr. 9 din 03.03.1997), cel puțin prin acordarea posibilității de a presta o muncă remunerată conform exigențelor menționate. În acest sens, statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială corespunzătoare.

Prin obligația statului de a lua măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, legiuitorul constituant a consfințit dreptul cetățeanului la condiții normale de viață. Acest drept prevede ameliorarea continuă a condițiilor de existență, inclusiv asigurarea dreptului la hrană, îmbrăcăminte și locuință satisfăcătoare. Totodată, traiul decent se realizează prioritar prin munca cetățeanului și a familiei sale, iar statul, la rândul său, trebuie să contribuie efectiv la ameliorarea condițiilor de viață ale cetățenilor pentru a se realiza standardelor general recunoscute (HCC nr. 58 din 09.11.1999).

În mod evident, statul, urmărind asigurarea unui *nivel de trai decent* pentru diferitele categorii ale populației, reiese din condițiile economice existente și stabilește mecanismele care să asigure măsuri de protecție socială reală. Or mecanismele economice aplicate, conform prevederilor Constituției, se stabilesc doar prin lege (HCC nr. 9 din 03.03.1997).

Asigurările sociale de stat reprezintă un sistem organizatorico-juridic de asistență socială, în limitele cărui cetățenii își exercită dreptul la pensie. Acest drept depinde direct de caracterul activității social-utile a cetățenilor și se exercită, în conformitate cu legislația, prin sistemul public de pensii contra riscurilor sociale reprezentate de pierderea capacității de muncă (din cauza vârstei înaintate, invalidității) sau de pierderea susținătorului (HCC nr. 27 din 18.05.1999).

Luând în considerație faptul că dreptul cetățeanului la asigurarea cu pensie (pentru limită de vârstă, pentru vechime în muncă etc.) depinde direct de caracterul activității social-utile prestate, cuantumul pensiei, odată stabilit, nu poate fi micșorat, iar plata pensiei fixate nu poate fi suspendată printr-un act normativ adoptat ulterior. Diminuarea cuantumulului sau suspendarea plății pensiei sunt posibile numai în cazurile în care la stabilirea ei au fost comise abuzuri sau alte încălcări ale legii (HCC nr. 4 din 27.01.2000).

Protejarea drepturilor, libertăților, intereselor legitime ale cetățenilor, respectarea principiilor egalității și echității sociale constituie componente obligatorii ale oricărui act legislativ. În realizarea politicii în domeniul asigurărilor sociale de stat, legiuitorul, în limitele atribuțiilor ce-i revin, este în drept să opteze pentru diverse soluții de reglementare și concretizare a conținutului drepturilor sociale și economice, însă el este obligat, potrivit art. 16

din Constituție, să respecte principiile echității sociale și egalității, care, în societatea modernă, reprezintă valori supreme.

La determinarea temeiurilor juridice, a condițiilor de stabilire și plată a pensiilor, a modalităților de calculare a cuantumului pensiei, legiuitorul are obligația de a ține cont de faptul că asigurările sociale stabilite anterior nu pot fi anulate fără a fi substituite prin măsuri echivalente. Noile prevederi legale se vor aplica numai pentru viitor și numai față de persoanele care au solicitat acordarea pensiei după intrarea acestora în vigoare, fără a se aduce atingere drepturilor de pensie stabilite anterior (HCC nr. 9 din 30.03.2004).

Elaborarea legislației naționale trebuie să fie bazată pe principiile și standardele legale internaționale – care este o condiție obligatorie pentru integrarea Republicii Moldova în Comunitatea Europeană, însă cu părere de rău majoritatea clasei politice din țara noastră nu conștientizează acest adevăr odată ce adoptă legi neconstituționale.

Potrivit Hotărârii Curții Constituționale nr.9 din 30 martie 2004 protejarea drepturilor, libertăților, intereselor legitime ale cetățenilor, respectarea principiilor egalității și echității sociale constituie componente obligatorii ale oricărui act legislativ.

În realizarea politicilor sale, legiuitorul, în limitele atribuțiilor ce-i revin, este în drept să opteze pentru diverse soluții de reglementare și concretizare a conținutului drepturilor sociale și economice, însă el este obligat să respecte principiile echității sociale și egalității, care în societatea modernă reprezintă valori supreme.

Dispozițiile Constituției Republicii Moldova stipulate în art.47 garantează și protejează drepturile omului la asistență și protecție socială, la asigurare în caz de șomaj, boală, invaliditate, bătrânețe sau în alte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Pensia pentru limită de vârstă se acordă la împlinirea vârstei de pensionare, pentru activitate în câmpul muncii sau pentru altă activitate, pe care legiuitorul o recunoaște drept social-utilă, cu confirmarea stagiului de cotizare.

Dreptul la pensie, ca drept constituțional, nu poate fi îngrădit, iar realizarea de către pensionari a unor venituri, care le permit să-și asigure un trai decent, nu constituie un temei pentru îngrădirea acestui drept bănesc subiectiv, atît timp cît asigurarea cu pensii este una mizeră în raport cu munca prestată, anii de cotizații și situația economică.

Curtea Constituțională în Hotărârea nr. 27 din 18.05.1999 a specificat că „realitatea ce s-a creat în Republica Moldova referitor la garantarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor și reiese din premisa că dificultățile în asigurarea socială a cetățenilor nu decurg din voința sau acțiunile lor”, fapt valabil și în ziua de azi.

Caracterul social al statului presupune instituirea unui sistem politic, care ar permite adoptarea unor măsuri adecvate pentru redistribuirea bunurilor conform principiilor echității sociale, astfel încât toți membrii societății să posede un minim garantat de asigurare socială conform art. 47 din Constituție (HCC 27/2011).

Sigur că statul are o marjă mare de stabilire a drepturilor sociale reieșind din posibilitățile financiare ale statului. Totodată, statul este obligat să respecte garanțiile statuate la art. 47 din Constituție atunci când măsurile de asigurare socială se devalorizează sub minimumul mijloacelor de subsistență necesare persoanei pentru un trai demn (HCC 27/2011).

Dreptul la alocație socială de stat, ca drept constituțional, nu poate fi supus restricțiilor, iar persoana care beneficiază de alte venituri, care-i asigură un nivel suficient de trai, ei și familiei sale, nu poate fi privată de alocația socială de stat. (HCC 46/2001)

Conform art. 1 alin. (3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Modificările operate la Legea privind sistemul public de pensii, prin majorarea vârstei de pensionare și a stagiului de cotizare rețrîng drepturile cetățenilor la primirea unor prestații din partea statului aprobate legal, avînd speranța legitimă că vor beneficia de aceste prestații la atingerea unei anumite vârste.

Prin acțiunile sale, legiuitorul a încălcat drepturile cetățenilor care au fost dobîndite în mod licit.

Art. 16 alin. (1) și art. 18 alin. (1) din Constituție prevăd expres că statul este obligat să respecte și să protejeze persoana și nici într-un caz să nu-i restrîngă drepturile sale dobîndite legal anterior.

Prin adoptarea modificărilor și completărilor menționate, Parlamentul a ignorat în totalitate prevederile art. 47 din Legea Supremă care stabilește clar că statul este obligat să ia măsuri pentru ca **orice om să aibă un nivel de trai decent**, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzînd hrana, îmbrăcămîntea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare. Cetățenii au **dreptul la asigurare** în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrînețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subsistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Prin normele legale constestate se încalcă prevederile art. 54 din Constituție, conform cărora în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care

ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

Potrivit art. 54 din Constituție, în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale. Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Alin. (4) al art. 54 precizează că *restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății*. În acestfel, la condițiile și cazurile când poate fi restrîns exercițiul unor drepturi, se mai adaugă necesitatea respectării a încă două principii: cel al proporționalității și cel al neafectării substanței dreptului.

1. **Principiul proporționalității** presupune că orice restrîngere trebuie stabilită și aplicată numai în scopul pentru care a fost prevăzută și în limitele strict necesare, în funcție de situația care o justifică.

Dacă nu există dispoziții legale care să determine limitele proporționalității, problema se soluționează pornind de la situațiile și circumstanțele concrete (de fapt), care trebuie verificate și apreciate de către autoritatea (instanța) în fața căreia se invocă ne-proporționalitatea (spre exemplu, nu va putea fi restrîns exercițiul dreptului la viața intimă și privată pe motivul că cei care îl exercită completează împotriva siguranței naționale).

În legătură cu principiul proporționalității, este semnificativă ideea că restrîngerea trebuie să se facă în vederea favorizării interesului general.

2. **Principiul neafectării substanței dreptului.** Dacă exercițiul dreptului este doar restrîns, în afara limitelor respective exercițiul este liber, prin urmare, substanța dreptului rămîne neatinsă. Pe de altă parte, acest principiu interzice pierderea unor drepturi dobândite anterior și reconsiderarea beneficiului produs prin dobîndirea lor, deoarece un drept dobîndit este întotdeauna rezultatul direct al unor factori obiectivi, iar pierderea sau reconsiderarea lui trebuie să aibă suporturi obiective și legale, explicite.

Restricțiile asupra exercițiului unor drepturi sunt prevăzute expres în Legea Supremă și nu pot fi extinse. Orice restricție, înainte de a fi instituită, trebuie raportată la prevederile art. 54 din Constituție, care prevede că restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății. (HCC 20/2001)

Limitarea exercițiului unor drepturi individuale, în considerarea unor drepturi colective și interese, ce vizează siguranța națională, ordinea publică sau prevenția penală, constituie în permanență o operațiune sensibilă sub aspectul reglementării, fiind necesară menținerea unui just echilibru între interesele și drepturile individuale, pe de o parte, și cele ale societății, pe de altă parte. (HCC 7/2015)

De asemenea, prin diminuarea nejustificată a garanțiilor sociale menționate Parlamentul a încălcat și prevederile constituționale de la art. 126 alin. (2) care prevede că statul trebuie să asigure crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții.

Prin majorarea vârstei de pensionare și stagiului de cotizare statul nu numai că nu crează condiții de creștere a calității vieții ci favorizează înrăutățirea semnificativă a acesteia, fapt inadmisibil într-un stat de drept în care **demnitatea omului, drepturile și libertățile lui**, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic **reprezintă valori supreme și sînt garantate**.

Într-un șir de hotărîri anterioare ale sale Curtea Constituțională a reținut următoarele.

Favorizarea progresului social și crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții constituie obiective prioritare ale Republicii Moldova. Promovîndu-le cu consecvență, Republica Moldova își afirmă astfel respectul pentru drepturile fundamentale ale omului, enunțate în Declarația Universală a Drepturilor Omului (adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948, semnată de Republica Moldova la 28 iulie 1990) și în alte acte internaționale.

Aderînd, la 28 iulie 1990, la Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, adoptat la 16 decembrie 1966 la New-York, în conformitate cu prevederile art. 2 alin. 1 ale acestuia, Republica Moldova s-a angajat să acționeze atît prin propriul său efort, cît și prin asistență și cooperare internațională, folosind la maximum resursele sale disponibile pentru ca exercitarea deplină a drepturilor recunoscute de Pact să fie asigurată progresiv prin toate mijloacele adecvate, inclusiv prin adoptarea de măsuri legislative.

Conform jurisprudenței CEDO, dreptul la pensie cade sub protecția conferită de art. 1 al Protocolului 1 din Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului care garantează dreptul la proprietate stătuînd că orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decît pentru o cauză de utilitate publică în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

În circumstanțele în care dispozițiile contestate diminuează garanțiile sociale ale acestor categorii de persoane, deducem încălcarea art. 1 al Protocolului 1 al CEDO.

Punînd în sarcina statului obligația de a lua măsuri în vederea garantării unui nivel de trai decent cetățenilor săi, legiuitorul constituant a consfințit dreptul lor la condiții normale de viață, care să le asigure sănătatea și bunăstarea, precum și serviciile sociale necesare.

Dispozițiile Constituției la art. 47 garantează și protejează drepturile omului la asistență și protecție socială, la asigurare în caz de șomaj, boală, invaliditate, bătrînețe sau în alte cazuri de pierdere a mijloacelor de subsistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Protejarea drepturilor, libertăților, intereselor legitime ale cetățenilor, respectarea principiilor egalității și echității sociale constituie componente obligatorii ale oricărui act legislativ.

În realizarea politicii în domeniul asigurărilor sociale de stat, legiuitorul, în limitele atribuțiilor ce-i revin, este în drept să opteze pentru diverse soluții de reglementare și concretizare a conținutului drepturilor sociale și economice, însă el este obligat să respecte principiile echității sociale și egalității, care în societatea modernă reprezintă valori supreme.

Noile dispoziții cu privire la vârsta de ieșire la pensie și stagiul de cotizare încalcă dreptul cetățenilor la protecție din partea statului în caz de șomaj etc și principiul universal al respectării drepturilor dobîndite în mod licit.

Curtea a subliniat anterior că normele privind protecția de stat, asigurarea materială și socială, inclusiv asigurarea cu pensii, consfințite în legile anterioare, nu pot fi anulate sau modificate.

La adoptarea normelor legale contestate legiuitorul n-a ținut cont de concluziile cuprinse în hotărârile Curții Constituționale nr. 9 din 3 martie 1997, nr. 38 din 15 decembrie 1998, nr. 19 din 29 aprilie 1999, nr. 27 din 18 mai 1999, nr. 58 din 9 noiembrie 1999*, nr. 4 din 27 ianuarie 2000, nr. 46 din 25 octombrie 2001, prin care Curtea s-a pronunțat asupra constituționalității actelor legislative ce reglementează subiecte asemănătoare.

Prin Hotărîrea nr. 4 din 27 ianuarie 2000, Curtea a calificat drept neconstituționale modificările operate într-un șir de acte legislative, care au diminuat garanțiile sociale ale unor categorii de cetățeni, inclusiv ale funcționarilor publici, relevînd că diminuarea cuantumului pensiei sau suspendarea plății pensiei sînt posibile numai în cazurile în care la stabilirea ei au fost comise abuzuri sau încălcări ale legii.

Dreptul subiectiv, constituit în baza unei legi anterioare, nu poate fi atins de cel născut sub imperiul unei legi posterioare. Legea nouă nu este susceptibilă aplicării unor fapte din trecut, cazurile contrare intrînd în contradicție cu art. 22 din Constituție. Conform regulii generale, legea nouă poate modifica regimul juridic al dreptului anterior, îl poate suprima sau îl poate înlocui cu un alt drept, însă legea nouă nu poate desființa modalitatea prin care legea anterioară a instituit dreptul respectiv și efectele lui.

De remarcat că potrivit normelor introduse la art. 15^a din Legea nr. 156/1998 privind pensia anticipată pentru carieră lungă, la alineatele (1) și (2) se prevede posibilitatea de cere pensionare anticipată în condițiile realizării unui stagiului mai mare de cotizare cu 5 ani pentru bărbați și 3 ani pentru femei. Într-un final acest stagiul urmează să ajungă la 39 de ani pentru bărbați și 37 de ani pentru femei. Totodată se menționează că la calcularea acestui stagiului nu se vor lua în considerare perioadele necontributive prevăzute la art. 5 alin. (2).

În asemenea condiții aceste norme practic sunt iluzorii, deoarece un simplu calcul matematic arată că, în special femeile, care absolvesc o facultate și îngrijesc cel puțin un copil pentru o perioadă de până la 3 ani nici nu au cum să ajungă la acest stagiul. Teoretic la așa un stagiul ar putea să ajungă doar o femeie care va munci toată viața, nu va studia și nu va avea copii. Dar și în acest caz facilitarea este de maxim doi-trei ani.

Considerăm că astfel de norme care impun unele condiții discriminatorii din toate punctele de vedere încalcă nu doar prevederile art. 47 dar și art. 16 din Constituție. Iar caracterul incert și iluzoriu al acestei metode de pensionare sfidează și late principii constituționale, precum cel al legalității și accesibilității legii.

Sunt relevante la caz concluziile Curții în hotărârea nr. 27/2011 în problema stagiului de cotizare pentru femei:

„3. Stagiul general de cotizare al femeilor

63. *Drept urmare a analizei efectuate în compartimentul precedent, Curtea Constituțională constată totuși devierea unor prevederi de la rigorile constituționale ale normei ce garantează dreptul la asistență și protecție socială. Aceasta se referă la modul de reglementare a stagiului general de cotizare prevăzut de p.2 al art.III din Legea nr.56, care dispune majorarea treptată, în termen de 9 ani, a stagiului general de cotizare pentru dobândirea dreptului la pensie pentru toate categoriile de salariați, atât bărbați, cât și femei, de la 30 la 35 de ani.*

64. *Curtea reține că prevederea p.2 al art.III din Legea nr.56, în ceea ce privește egalarea stagiului general de cotizare pentru femei și bărbați, se circumscrie tendințelor legale privind egalitatea șanselor (gender), implementate actualmente în Republica Moldova. În același timp, prevederea în cauză este în discordanță cu vârsta generală de pensionare aplicată diferențiat pentru bărbați și femei – 62 de ani și, respectiv 57 de ani.*

65. *Curtea observă că la momentul executării depline a acestei norme – anul 2020, la atingerea vârstei de pensionare de 57 de ani, femeile ce și-au început activitatea de muncă după vârsta de 22 de ani nu vor acumula stagiul general de cotizare de 35 de ani și, astfel, nu vor dobândi dreptul deplin la pensie (57-35=22). Imposibilitatea acumulării stagiului general de cotizare de 35 de ani la vârsta de 57 de ani pentru femeile cu studii superioare se confirmă și prin prevederile Legii învățământului nr.547 din 21 iulie 1995. Conform legii menționate supra, învățământul primar începe la 7 ani, plus 12 ani de liceu, la care fiind adăugate studiile superioare, ce cuprind la ambele cicluri 4-5 ani, demonstrează faptul că o*

persoană devine specialist cu studii superioare la vârsta de 23-24 de ani. Astfel, vârsta reală de pensionare pentru femeile cu studii superioare va fi de 58-59 de ani.

66. Calculele menționate permit Curții să aprecieze drept disproporționată stabilirea unui stagiu de cotizare egal pentru femei și bărbați în condițiile păstrării unei diferențe de cinci ani la vârsta generală de pensionare – pentru bărbați de 62 de ani și femei de 57 de ani. Necorespunderea în cauză, fiind absorbită de vârsta mai mare de pensionare a bărbaților, nu poate fi apreciată de Curte drept discriminare bazată pe sex.

67. În context Curtea nu poate reține argumentele reprezentanților Ministerului muncii, protecției sociale și familiei că modificările în cauză vizează doar segmentul de populație care se va pensiona după anul 2020, fiind preconizată egalarea vârstei de pensionare a femeilor și bărbaților. Curtea nu poate pune speranțele legitime ale unui grup social, în cazul dat ale femeilor, în funcție de voința ipotetică a legiuitorului.

68. Prin urmare, Curtea consideră că norma legală nu garantează femeilor la pensionare un minim de asigurare socială, nu asigură un echilibru social între păturile sociale ale populației și astfel contravine garanțiilor constituționale privind dreptul la asistență și protecție socială statuat de art.47 din Constituție.

69. Pentru a păstra unitatea reglementărilor legislative și sensul gramatical al normei, Curtea constată ca fiind contrare articolului 47 din Constituție cuvântul " , atît" și sintagma " , cît și pentru femei" din propoziția a doua a alin.(1¹), cu care, prin p.2 al art.III din Legea nr.56, a fost completat art.42 al Legii nr.156."

Dreptul la asistență și protecție socială este deosebit de complex. Dificultățile pe care le întâmpină multe state în garantarea și realizarea acestuia determină necesitatea unei cooperări internaționale pentru a se asigura un nivel de trai decent pentru toate ființele umane. Importanța pe care nivelul de trai o are pentru persoană, familie și societate în ansamblu face ca eforturile individuale ale fiecărui stat să fie completate de eforturile colective ale comunității internaționale. Pe lângă faptul că reprezintă obiectul continuu al preocupărilor organizațiilor internaționale specializate în rezolvarea problemei foametei, malnutriției și asigurărilor sociale, dreptul enunțat este înscris și în unele acte de importanță universală, printre care menționăm următoarele:

1. **Declarația Universală a Drepturilor Omului**, care prevede, în art. 25 alin. (1):

Orice persoană are dreptul la un nivel de viață corespunzător asigurării sănătății sale, bunăstării proprii și a familiei, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare, are dreptul la asigurare în caz de șomaj, de boală, de invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în alte cazuri de pierdere a mij-oacelor de subzistență ca urmare a unor împrejurări independente de voința sa.

2. **Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale,**

care stabilește, în art. 11:

Statele părți la prezentul Pact, recunoscând dreptul oricărei persoane la un nivel de trai suficient pentru ea însăși și familia sa, inclusiv hrană, îmbrăcăminte și locuință suficiente, precum și la o îmbunătățire continuă a condițiilor sale de existență, vor lua măsuri potrivite pentru a asigura realizarea acestui drept și recunosc în acest scop importanța esențială a unei cooperări internaționale liber consimțite.

Prevederile constituționale din art. 47 urmează a fi interpretate și aplicate prin prisma prevederilor tratatelor internaționale menționate, așa cum prevede art. 4 din Constituție.

Inclus relativ recent în categoria drepturilor și libertăților fundamentale, dreptul la asistență și protecție socială este cunoscut și sub alte denumiri: *dreptul la un nivel de trai decent; dreptul la condiții satisfăcătoare de trai; dreptul la un nivel de viață suficient etc.*

În Republica Moldova normele internaționale au o prioritate mai înaltă față de normele legislației naționale, ceea ce corespunde tendințelor comune de dezvoltare a drepturilor internaționale.

Conform art. 4 din Constituție dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia (art. 8 din Constituție).

Curtea Constituțională prin Hotărârea nr. 55 din 14 octombrie 1999 privind interpretarea unor prevederi ale art. 4 din Constituția Republicii Moldova a reținut că, legiuitorul are obligația de a verifica concordanța dispozițiilor proiectelor de legi cu normele tratatelor internaționale. În cazul în care se depistează o neconcordanță între legislația internă și normele internaționale, legislația internă urmează să fie supusă revizuirii.

Parlamentul Republicii Moldova nu mai ține cont de această obligație adoptând legi neconstituționale, care vin în contradicție cu normele internaționale.

Luînd act de argumentele expuse supra, reiterăm concluziile cu privire la depășirea de către Parlament al cadrului constituțional la adoptarea normelor legale contestate care urmează a fi supuse controlului de constituționalitate de către Înalta Curte.

VI. CERINȚELE SESIZĂRII:

Reieșind din cele menționate și în conformitate cu prevederile art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, art. 4 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 4, 38 și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale,

SOLICITĂM:

1. Primirea și acceptarea spre examinare a prezentei sesizări;
2. Exercițarea controlului constituționalității următoarelor prevederi legale:
 - Art. 41 și 42 din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, în redacția Legii nr. 290/2016, în măsura în care a fost majorată vârsta de pensionare și stagiul de cotizare;
 - Alin. (1) și (2) din art. 15² al Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, în redacția Legii nr. 208/2021 pentru modificarea Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii;
 - Art. II alin. (3) din Legea nr. 208/2021 pentru modificarea Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, prin care s-a abrogat Legea nr. 231/2020 (referitor la micșorarea vârstei de pensionare și a stagiului de cotizare).

VII. Declarația și semnătura

Autorii prezentei sesizări declară pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, fapt pentru care semnează:

Digitally signed by Apostolova Reghina
Date: 2022.01.13 13:06:08 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Digitally signed by Tauber Marina
Date: 2022.01.13 13:07:54 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

